

Комора на психолози на Република Македонија
Ул.Лондонска бр.19, локал 8, Т.Ц.Олимпио
<http://komoranapsiholoji.mk>
[e-mail:komora.na.psiholozi@gmail.com](mailto:komora.na.psiholozi@gmail.com)
Тел:+389(0)23074203

Врз основа на Законот за вршење на психолошка дејност и Законот за Вештаци на Република Северна Македонија Комората на психолози на Република Македонија, со Одлука на Управен одбор со бр: 0202-376/01, од 01.11.2024 е донесен следниот

ПРАВИЛНИК

СО СТАНДАРДИ ЗА СУДСКО-ПСИХОЛОШКО ВЕШТАЧЕЊЕ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Правилникот за судско-психолошкото вештачење ги уредува начинот и стандардите за изработка, адаптација и употреба на психолошките методи, тестовите, знаењата и вештините на психологот за нивно користење во судската и форензичката пракса. Психологот е обврзан при изработката, интерпретацијата и употребата на судско -психолошките вештачења да постапува согласно овие стандарди.

Член 2

Изработката, интерпретацијата и примената на судско –психолошките вештачења може да ја извршува само дипломиран психолог кој поседува соодветно стручно знаење и вештини потврдени со “Б” лиценца за специфични области од психологијата , издадена од Комората на психолози на Република Македонија , односно лиценца за вешто лице издадена од Министерство за правда на Република Северна Македонија.

Член 3

Наводите во психолошкото вештачење треба да бидат јасни, транспарентни , видливи, недвосмислени и селективни, согласно психолошката наука , стручна етика и кодекс, а во насока на правниот интерес на судскиот процес.

Член 4

По однос на судско психолошкиот наод и вешто мислење може да се произнесе и да го интерпретира само лиценциран психолог со лиценца за вешто лице, по основ на барањата и наредбите за конкретниот судски предмет.

II. ВИДОВИ НА СУДСКО-ПСИХОЛОШКИ ВЕШТАЧЕЊА

Член 5

Психолошки наод и мислење - се изработува врз база на извршена егзаминација со интервју, батерија од најмалку 4 теста , меѓу кои согласно потребите се: 2 инвентари на личноста, клиничка скала за мерење на интелигенција и една проективна техника. Или 2 развојни тестови, скала за мерење на интелигенција и проективна техника кај деца или лица со пречки во развојот. Наодот треба да содржи опис на личноста и тестовните резултати, опишани најмалку на една страница, без дијагнози од МКБ-10 и без функционални интерпретации.

Ваков наод е наменет за тимска работа и во таков случај можат да го работат и психолози со општа лиценца со најмалку 5 годишно работно искуство на струката, односно областа која е од судски интерес во дадениот предмет.

При изработката се користат техники и мерни инструменти кои се рангирани најмалку под категорија “Б” , според правилникот за употреба на тестови и мерни инструменти на Комората на психолози на РМ.

Член 6

Судско-психолошки наод и вешто мислење – треба да содржи Психолошки наод опишан во претходниот чл.5 и форензичка функционална анализа , диференцијална дијагноза по МКБ-10, доколку е тоа потребно и вешто мислење или заклучок. Форензичката функционална анализа треба да содржи опис на психичкото функционирање на лицето кое е предмет на психолошка егзаминација и како тоа се одразило, или би се одразило на правниот интерес , конкретизиран во барањето за вештачење. Диференцијалната дијагноза подразбира точно одредување на дијагнозата согласно МКБ-10 ,со опис на сродни дијагнози, доколку тоа е потребно.

Овие вештачења ги извршуваат психолози со посебна лиценца и најмалку 5 години искуство на струката и со лиценца за вештачење издадена од Министерството за правда на РСМ.

При изработката на ова вештачење треба да се користат техники и методи кои спаѓаат под категоријата “Б” и “Ц” .

Вештото мислење ги содржи интерпретациите на наодите од егзаминација на личноста, нејзината функционална способност , однесување и специфичностите на нејзината ментална состојба кои се од правен интерес за конкретниот судски предмет.

Заклучокот треба да содржи јасна, конкретна и недовосмислена формулација на општиот наод, мотиви и однесување на личноста, со прилагоден правен речник.

Член 7

Психолошка студија на судски случај – е најсложена категорија во судските вештачења поради што овие вештачења можат да ги извршуваат само психолози специјалисти, магистри, доктори на наука, со посебна лиценца и лиценца за вештак издадена од Министерството за Правда на РСМ, со најмалку 5 годишно работно искуство на струката.

Студијата содржи анализа на психолошкото тестирање, приказ на тестовните резултати, функционална анализа на личноста пред, за време и после правниот настан, диференцијална дијагноза по МКБ– 10, анализа на самиот предмет и околностите во него, анализа на доказните материјали, вешто мислење и заклучок.

- Психолошкото тестирање треба да е извршено со најмалку батерија од 4-6 теста од кои 2 треба да се од категоријата “Ц” , која се однесува на сложени инвентари, проективни техники, мерни инструменти за проценка на веродостојноста на исказот, како и некои други сложени апарати кои бараат дополнителни знаења, вештини, обука и едукација.

Листа на основни биографски информации (ЛОБИ) или анамнеза е задолжителна.

- Приказот на резултатите од тестот треба транспарентно да се објави во писмениот наод, со кратка тестовна интерпретација.

- Функционалната анализа ги интерпретира сите девет психички функции на лицето кое е егзаминирано пред, за време и после настанот од правен интерес.

- Диференцијалната дијагноза се опишува конкретно според МКБ– 10 или описно.

- Анализата на конкретниот предмет се однесува на анализа на психичките функции кои се битни за самиот настан од правен интерес.

- Се анализираат доказните материјали доставени во судската документација

- Вештото мислење ги содржи интерпретациите на наодите од егзаминација на личноста, нејзината функционална способност, однесување и специфичностите на нејзината ментална состојба кои се од правен интерес за конкретниот судски предмет.

- Заклучокот треба да содржи, јасна, конкретна и недовосмислена формулација на општиот наод, мотиви и однесување на личноста.

III. МЕТОДИ И ТЕХНИКИ

Член 8

Согласно Правилникот за користење и употреба на тестови и мерни инструменти од Комората на психолози на РМ, при судско-психолошкото вештачење се користат сите расположливи техники, методи и апарати кои се користат во применетата психологија. Тоа се директивни и недирективни интервјуа, тестови, прашалници, инвентари, скали за мерење, апарати, инструменти, аналитички методи, компаративни методи и методи

на проценка на веродостојноста на исказот, методи за психо-социјална адаптација и сл. Резултатите од истите треба да бидат прилагодени и вербално разбирливи на потребите од судската пракса.

Психологот треба да ги користи оние методи и техники за кои има стекнато стручни знаења и вештини, согласно лиценцата за работа.

IV. ФОРМАЛНО-ТЕХНИЧКА ИЗРАБОТКА НА СУДСКО-ПСИХОЛОШКИ ПИСМЕН НАОД И ВЕШТО МИСЛЕЊЕ

Член 9

Изработката на оригинално судско- психолошко вештачење поминува низ следните фази: Формална, конкретна и заклучна.

-Формалната фаза ги содржи следните елементи:

1. Наведување на судско-правната институција на која и е наменето вештачењето
2. Наведување на бројот на предметот под кој е заведен во судската администрација
3. Наведување на одговорниот судско правен субјект и негова идентификација
4. Наслов на судско-психолошкиот наод и вешто мислење ,со големи и болдирани букви.
5. Број на предметот , датум на издавање на наредбата и идентификација на потписникот на наредбата, неговиот стручен статус и ранг.
6. Опис на барањата што ги содржи наредбата
7. Повод за вештачење
8. Краток опис на правниот настан
9. Извод од доставената документација
10. Методи и техники на стручната специјалност од психологијата со кои е изработено вештото мислење

- Конкретната фаза ги содржи следните елементи:

1. Основни биографски податоци на лицето кое се вештачи
2. Анамнеза
3. Хетероанамнеза
4. Опис на методите и техниките кои се користат и зошто
5. Наод
6. Мислење
7. Заклучок
8. Препорака по потреба

- Заклучната фаза ги содржи следните елементи

- 1.Датум на изработка
2. Име и презиме на вештото лице
3. Стручен профил на вештото лице
- 4.Број на важечка лиценца за вештак или лиценца за работа

IV. ПРЕДМЕТИ ВО КОИ СЕ КОРИСТИ СУДСКО-ПСИХОЛОШКОТО ВЕШТО МИСЛЕЊЕ

Член 10

Согласно судската пракса, психолошкото вешто мислење се користи во кривични и граѓански дела. Конкретно: при појава на деца сведоци, немоќни лица сведоци, проценка на деловна способност, проценка на тестваторска способност, медијација, наоди за помилување, одземање или враќање на родителско право, бракоразводни предмети, проценка на пресметливост, проценка на способност за вина, степенување на одговорност за вина, брачни и вонбрачни дела, одредување на родителска способност, одредување на структура на личноста на учесник во било каква функција во судски процес, проценки на судење во отсуство на обвинет и непознат сторител, одредување на одговорност на службено лице со право за носење и употреба на службено оружје, одредување на лична нематеријална штета, супервештачења и постхумни анализи на поведение и проценка на психичка состојба. И секаде каде судот има потреба.

V. ИНДИВИДУАЛНА ИЛИ ТИМСКА РАБОТА

Член 11

Психолошко вештачење може да се работи индивидуално или во тим со друг психолог, психијатар, невролог или друг профил на вештак.

-Тимска работа на двајца психолози е потребна кога имаме блиски личности кои независно треба да се проценат или испитаат, или ако имаат една заедничка цел на содејство, или акција од заеднички интерес.

-Тимска работа на двајца или повеќе психолози е потребна кога има поголем обем на работа или се работи за различни области на психологијата со различна спецификација на областа за вештачење.

-Тимската работа на судски психолог и психијатар/невролог или лекар од друга специјалност, друг профил на вештак е препорачлива поради утврдување на здравите и патолошките елементи во личноста која се егзаминира.

-Тимска работа на три судски вештаци од кој едниот е судски психолог е задолжителна при сложени судски предмети и супервештачења.

VI. УСНА ИЛИ ПИСМЕНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА

Член 12

Вештакот психолог е обавезен до судот да достави писмено вештачење во најмалку 3 примероци во временски рок кој го определува Судскиот орган во неговата Наредба . Судско-психолошкото вештачење единствено може да биде усно изнесено без претходна психолошка евалуација и анализа, само во исклучителни случаи каде не е можна било каква психолошка егзаминација на лицето или е невозможен контакт. Или доколку судот го побарува тоа, односно има потреба од теоретско психолошко образложение.

VII. НАГРАДА ЗА СУДСКО-ПСИХОЛОШКО ВЕШТАЧЕЊЕ

Член 13

Психологот вештак, кој издал психолошки наод има право на паричен надомес согласно трошковникот на Министерството за правда на РСМ. И треба да биде одредено според обемот на работата, тежината и квалификацијата на судскиот предмет, обемот на писмениот извештај и дополнителните трошоци околу изработката на вештото мислење.

Психологот кој издал психолошки наод и мислење, а кој се појавил во вештачењата на друг стручен профил како доказен материјал, има право да побара надокнада, само ако ги исполнува условите од Член 5 од овој правилник. Трошоците во овој случај ги сноси оној кој го користи наодот и мислењето на психологот.

Член 14

Овој правилник стапува во сила од денот на донесувањето.